

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Štev. 23

Ptuj, 12. junija 1921

III. letnik

Nemška propaganda za naša mesta.

Kdo izmed nas, ki se zanimamo za javno življenje, ne pozna zloglasne Südmarke? Z vsemi močmi je delala pred vojno, da bi potujčila naš narod in pripomogla nemškemu mostu do Adrije. Podpirala je nemčurske trgovce, obrtnike, učitelje, kupovala našo zemljo za nemške naseljence, izkratka: porabila je vsako priliko, da podpre nemštvo v naših krajih in zatre slovenstvo. Dober ji je bil vsak pripomoček, dober ali slab.

Po vojni so morali Südmarkine podružnice v naši Sloveniji prenehati. Izginili so iz gostilen izzivajoči südmarkini nabiralniki, izginile izzivajoče südmarkine vžigalice, izginilo je tudi mnogo njenih pristašev ter šlo med svoje pristne brate v Avstrijo. A vsi njeni prijatelji niso hoteli zapustiti naših lepih krajev, dobro vedoč, da bi se jim med lastnimi bratci ne godilo tako kakor med nami. To potrjujejo tudi izginoli tovariši. Dasi žive med svojimi bratci in bi vsakdo mislil, da so zadovoljni in srečni, da so se mogli rešiti nas, zaničevanih Slovencev, vendar ni tako. Ne morejo pozabiti polnih loncev pri nas, radi bi še nas gospodovali. Zato zahtevajo, naj bi se priključila naša mesta njihovi avstrijski, oz. nemški republiki. To zahtevo utemeljuje s tem, da živi po prevratu mnogo Nemcev med nami. Te in pa razne renegate je treba rešiti slovenske nevarnosti, kar se zgodi najlaže s priklopitvijo. Ako pride radi nekaj tisočev Nemcev toliko sto tisočev Slovencev v nemško nevarnost, to ne žali nemške poštenosti in pravičnosti. Slovenec bodi nemški suženj in se daj brez upiranja raznaroditi!

Pred kratkim je izdala Südmarka droben listič v propagandne svrhe. Na prvi strni je mala slika iz Ptuja, stolp mestne cerkve s Sadnikovo hišo v ospredju. Na drugi strani pa roti nekdanji profesor ptujske gimnazije nemške bratce, naj ne pozabijo Ptuja. Omenja, da je bil Ptuj od karolinških časov nemško mesto. „Razcvit mesta od l. 1890 je bilo delo nemške sile. Slovenski kmet okraja, — pogosto poslovenjen Nemec — je zrl z zaupanjem v nemškega meščana in uradnika in si želi danes nazaj njihove uravnajoče, pravične roke. Kmet sam hoče ljudskega glasovanja in po njem k Štajerski.“

Resnica je, da so zgodaj prišli naši kraji pod oblast proti vzhodu prodirajočemu frankovstvu in nemštvu. Da obdrže naše kraje, naseljene s Slovenci, v svoji nemški oblasti, so zatirali Franki in Nemci naše velmože in pošiljali nemške grofe in naseljence med nas. Ti so ga tiščali k tlom in branili do najnovejšega časa, da bi se bil duševno in gmotno razvijal. Koder so bili Slovenci manj gosto naseljeni, se je Nemcem posrečilo, da so jih potujčili. Koder pa so bili Slovenci v večini, so ohranili svojo narodnost. S tem pa je tudi dokazano, da ti kraji kljub nemškim oblastnikom niso bili nemški. Saj menda Nemci tudi ne bodo trdili, da bi bila nemška Vshodna Afrika, ktero so pred svetovno vojsko zaseli s svojimi vojaki, uradniki in obrtniki.

Dokazano je, da se vsako mestno prebi-

valstvo poživilja z doseljenci od drugod. Tudi Ptuj je poln takih doseljencev, nemških in slovenskih. Med nemškimi doseljenci starejše dobe, ki so prišli do večjega ugleda v Ptuj, so Steudte, Blanke, Schwab, Fürst, Osterberger, Vogl, Hutter, Fürthner. Dokazuje li pa to, da je bil Ptuj v svojem bistvu po narodnosti nemški? Saj so se v istem številu naseljevali v Ptuju tudi domačini slovenskega pokolenja. Zloglasni Ornig je doma iz slovenskega Hrastovca; oče Matzuna je pasel v svoji mladosti krave po še vedno slovenski Rogoznici v slovenskem jeziku; Sadniki so doma iz Št. Pavla v Savinjski dolini, kjer so njihovi sorodniki še sedaj trdni Slovenci; Slawitschi so se rodili kot slovenski Slaviči pri Ljutomeru, odkoder je prišel tudi Persil; velenemca Spruschine oče je bil moravski Čeh, ki se do svoje smrti ni naučil nemščine, nego jo strašansko lomil, mati njegova pa je pristna slovenska Haložanka; tudi plemenitega Fichtenaua krise ni pretakala kod po tevtoburskih lesovih, saj bi tam menda že znali toliko nemški, da se imenujejo slovenski Jelovski po jelki, kar je nemški Tanne, Fichte pa je po naše smreka; ker pred sto leti kranjski Jelovski tega niso znali, dokazuje le, da so bili Slovenci, ki so le za silo lomili nemščino; starejši Kolenci so po savinjskih hribih nižje Celja lomili svoja kolena, koder imajo še polno sorodnikov. Takih primerov je vse polno.

V starejši dobi narodnostno vprašanje ni bilo na površju. Začelo se je s širšo narodno probujo pod Jožefom drugim, se razmahnilo po francoski revoluciji, po revoluciji l. 1848. „Nemški“ Ptuj je v šestdesetih, sedemdesetih letih z veseljem ne samo poslušal, nego sam popeval slovenske pesmi, se javno udeleževal slovenskih prireditev. Starejši Ptujčani se še z veseljem spominjajo tistih časov. Mržnja in gonja proti Slovincem se je začela v osemdesetih letih in stopjevala bolj in bolj, dokler ni dosegla vrhunca v začetku svetovne vojne, ko so pod zaščito pristnih renegatov in krvnikov kakor Ornig, Slawitsch s pomočjo zbesnelih priganjačev kakor Spruschina zvezali nedolžno žrtev slovenskega duhovnika ter uklenjenega gnali z Brega skoz mesto do postaje med kričanjem, psovanjem, bitjem in kamenjanjem naščuvane ptujske množice. In sedaj pride človeče, ki si upa trditi, da si želi naše ljudstvo nazaj za red skrbeco nemško roko!

In pa nemških uradnikov! Ali morda Ornigovega zeta Watzulika, češkega renegata, ki je obsodil Slovence, ker je razžalil ptujsko nemčurstvo s tem, da je rabil njihovo glasilo Štajerca na prostoru, kamor tudi cesar peš gre? To je bil višek pravičnosti, ktere niti najvišje sodišče ni moglo potrditi! Nazaj naj si želi ljudstvo nemških uradnikov, ki sami niso ljudstva razumeli, ljudstvo pa njih ne, in ki so javno zaničevali Slovence!

Višek nesramnosti pa je trditev, da si naše ljudstvo želi glasovanja za nemško Štajersko. Naše ljudstvo pač želi zopet razmer, kakršne so bile pred vojsko. A teh urejenih predvojnih razmer more pripraviti najmanj — nemška Avstrija. Poglejmo le, kake raz-

mere so v njej! Stokrat hujše nego pri nas. Naj Südmarkovci gledajo, da uredijo razmere najprej v svoji državi!

Hujškači so, sovražniki naše ujedinjene kraljevine, ki bi iz osebne mrznje radi razbili našo državo, da bi sami mogli izrabljati svobodno kakor nekdanj v svoj prid naše ljudstvo. Za te hujškače pa bi bilo najboljšo, da jih pošljemo tja, kjer so že njihovi bratci, čez mejo v blaženo Avstrijo. Nam bo s tem ustrezno, ker bomo, rešeni hujškačev in pijavk, mirno in zadovoljno živeli, njim bi pa tudi moralo biti prav, da pridejo iz naših „neurejenih“ razmer v svoje „urejene.“

V pojasnilo.

„Nova Pravda“ z dne 4. t. m. mi očita, da sem skušal „zmazati“ zagrizenega Nemca Otona Pile-a, ki se je iz rajha naselil med vojsko v Št. Vidu pri Ptuj in ki je bil pred kratkim obsojen radi hujškanja proti državi na 5 dni zavora in 5000 K globe. Resnica pa je sledeča:

Oton Pile je prišel v Št. Vid kot ruski ujetnik, on je doma iz Lodza na Poljskem. Poročil se je v Št. Vidu z nečakinjo tamošnje občanke Friedl. Vsled neke denunciacije je bil res od okrajnega glavarstva v Ptuj obsojen. Oton Pile in njegovega žena sta prišla po obsodbi vsa obupana v mojo pisarno. Zatrjevala sta, da nista nikdar ničesar zakrivila proti državi in da hočeta to tudi dokazati. Oton Pile je predložil spričevalo občinskega urada v Pobrzhah, s katerim je bilo potrjeno, da se je vedno dostojno obnašal. Imenoval je priče, ki bi naj potrdile, da je ovadba krivična. Ker je poklic odvetnika, zavzemati se ne glede na narodnost za pravico in ker obsojam osebno vsako denunciacijo, naj bo vložena proti Slovincu ali proti Nemcu, sem napravil vlogo za obnovo postopanja. Stvar oblasti je, da dožene objektivno resnico. V kulturni državi se ne sme nikomur delati krivica, tudi ne inozemcu, ki biva med nami.

Pred rešitvijo vloge bi naj bil Oton Pile izgnan. Zopet se je zatekel v mojo pisarno. Tožil je, da je njegovega žena v blagoslovljenem stanu, da bode v najkrajšem času porodila in da bi moral z ženo pod milim nebom na cesto poginiti, ako se odlok izvrši. Predložil je zopet spričevalo župnijskega urada v Št. Vidu, katero mu je izdal g. župnik o. Alfons Svet in ki se glasi:

„Podpisani potrdi, da tuur. ni znano ničesar nemoralnega o Otonu Pile, roj. 7. decembra 1892 v Lodzu, voditelju usnjarske obrti v Št. Vidu, za časa njegovega bivanja zadnjih 5 let in njegove žene Marije Pile, roj. Trumer 6. junija 1887 v Widmannsdorfu, župnije Cmurek za časa njenega bivanja v Št. Vidu pri Ptuj v zadnjih 12 letih do današnjega dne. To spričevalo se je napisalo z ozirom na odlok okrajnega glavarstva Ptuj z dne 5. marca 1921 št. 2089/1, po katerem imata imenovana zakonska zapustiti ozemlje kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev tekom 8 dni, da bi se jima bla-

HS pavšalirana.
Licejska knjižnica
Ljubljana

Uredništvo in upravnica
Ptuj, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), pritličje, levo.
Rokopisi se ne vrnejo.

govolilo podeliti dovoljenje še tukaj bivati nekaj časa, posebno z ozirom na to, ker je Marija Pilec v blagoslovljenem stanu in pričakuje v kratkem poroda. Župnijski urad Sv. Vid pri Ptuj, dne 11. marca 1921. P. Alfons Svet, župnik.

V moji odsotnosti se je v moji pisarni napisala vloga na okrajno glavarstvo in deželno vlado, v kateri se sklicujeta nesrečna zakonca Pilec na človekoljubje in prosita usmiljenja. Uradnik se mi je opravičil, da je dal to prošnjo brez moje vednosti napisati in odposlati. Odgovoril sem mu, da je ravnal človeško, ter da rad prevzamem odgovornost za dotično prošnjo. Oton Pilec se gotovo ne more izgnati le radi tega, ker bi bilo to po volji in v korist temu ali onemu pristašu NSS. Ako pa, kakor piše „Nova Pravda“, hujška Pilec res še naprej proti državi, se ga naj takoj naznani oblasti, da dobi zaslužen kazni. Odvetnik ni poklican v to, da varuje pred kaznijo resnične zločince, pač pa je njegova dolžnost, da brani svojo stranko pred nezasluzeno kaznijo. O krivdi sodi oblast. Odvetnik ima čuvati le nad tem, da sodba ni krivična. Ali bi moral Oton Pilec s svojo ženo zapustiti Sv. Vid ali ne, ni odvisno od mene, to bo odločila samo deželna vlada. Prepričanje pa imam, da sem storil dobro delo, ker sem vsaj zadržal izgon uboge žene, naj že bo ta žena Slovenka, ali kake druge narodnosti.

Ptuj, dne 6. junija 1921.

Dr. Ivan Fermevc.

Dopisi.

Volitev ptujskega župana. V tej zadevi je javnost slabo poučena. Okrajno glavarstvo je — gotovo sporazumno z deželno vlado — izreklo, da izvolitve župana ne vzame na znanje, ker se ne more smatrati za izvršeno, ako noben kandidat ni dobil nad polovico glasov. Deželna vlada je ta odlok okrajnega glavarstva razveljavila in s tem izrekla, da volitev je izvršena. Zakaj je deželna vlada po 14 dnevih zavzela drugo stališče, nam ni znano. Gotovo ima tudi stališče okrajnega glavarstva nekaj za sebe, zlasti zato, ker ni pričakovati uspešnega dela občinskega odbora, ako župan nima absolutne večine za seboj. Župan je izvršilni organ občinskega odbora in mora torej izvrševati odločitve sklepe. Ako je večina nasprotna županu, potem je županu zelo neprijetno izvrševanje sklepov, s katerimi se on ne strinja. Tako nastajajo večne krize. — S tem, da je volitev izvršena, pa zadeva še ni končana. Zdaj bodo se obravnavali eventualni ugovori zoper pravilnost volitve. Potem pa še pride vprašanje potrditve župana po kralju, oziroma regentu. G. Ložinšek je torej imel zelo prav, ko je pretekli teden tolažil slovenske strankarje, ki so se v gostilni prepirali o krivdi glede ptujskih županskih volitev, pa se je on oglasil iz ozadja: „Ne razburjajte se, saj še nisem župan!“

Netočna vest. Nekateri časopisi so prinesli vest, da je naša deželna vlada potrdila g. Ložinška kot župana. Ugotovila je le, da so se volitve vršile formalno pravilno.

Mestna hranilnica v Ptuj. Od časa do časa prinašajo naši listi vznemirjevalne dopise o naši mestni hranilnici. Nedavno je zopet bil takšen dopis v „Slov. Narodu“, mariborska „Straža“ pa je dodala, da mariborska mestna hranilnica ni nič boljša. Posledice takšnih brezvestnih dopisov inotic so vznemirjenje prebivalstva, neutemeljene odpovedi hranilnih vlog, nepotrebni stroški za hranilnico in nepotrebna pota za vložnike. Če kdo res želi, da se obstoječi nedostatki popravijo, naj pošlje svoj dopis ptujskemu gerentu, ozir. županu ali deželni vladi ali kakšnemu poslancu ali vsem tem. To so činitelji, ki morejo kaj pozitivnega storiti in doseči v tej zadevi. Zabavljanje po časnikih ne pomaga nič in le škoduje. Tarnanje glede varnosti hranilnih vlog v mestni hra-

nilnici je tudi popolnoma neutemeljeno in smešno. Povdarja se 20 milijonov kron vojnega posojila. To vojno posojilo ne pomenja za vložnike prav nobene nevarnosti, ker mestna občina z vsem svojim premoženjem in z vso svojo davčno močjo jamči za vloge. Torej se ne more niti vinar vložnega denarja izgubiti! Več milijonov vojnega posojila je baje podpisano brez veljavnega odbovega sklepa. Za te mora jamčiti Ornikovo premoženje. Ostali del pa je več ko krit z realnim premoženjem hranilnice in mestne občine. Edino ptujski davkoplačevalci bi mogli imeti nekaj skrbi zaradi vojnih posojil mestne hranilnice. A niti tem ne bodo izpadli lasje zaradi te skrbi. V najneugodnejšem slučaju bi občina morala prodati nekaj (niti ne vseh hranilničnih in eventualno svojih realitet.) To pa bi prišlo v poštev edino v neverjetnem slučaju, ako bi nepremišljeni vložniki nenadoma odpovedali velike svote naenkrat. A tudi v tem slučaju se da pomagati. Mestna občina naj najame večje hipotekarno posojilo, da bo mestna hranilnica dobila obratni kapital, da bo mogla izplačevati vloge in dajati posojila. Čim pa se v hranilnici vrne redno obratovanje, bo se deficit v nekaj letih kril, četudi vlada vojnega posojila ne bi izplačevala. Mestni odbor torej ima nujno delo pred seboj, naj le kmalu začne delovati! Vlagatelji mestne hranilnice pa naj potrpijo in počakajo popolnoma mirno! Nikdo ne bo izgubil niti vinarja. Ne delajte hranilnici nepotrebnih sitnosti, s tem delate sebi nepotrebna pota in stroške, ne pridobite pa nič!

Nedeljska proslava „slave“ inženjerske čete.

Na lepo okrašenem prostoru nove vojašnice so se zbrali pred 10. vojaki in obilo drugega občinstva, ki je hotelo prisostvati temu največjemu domačemu prazniku srbskemu, „slavi“ naše inženjerske čete. Razen domačih posvetnih in cerkvenih oblasti je počastil slavo višji poveljnik pionirskih čet polkovnik Glumac in kot zastopnik pokrajinske vlade njen podpredsednik S. Dobnik. Službo božjo je opravil domači vojni kurat, obrede slave, blagoslovljenje kolača, pravoslavni duhovnik. Po končanih obredih je domači poveljnik major Djelošević razložil vojakom pomen srbske slave. Pri defilovanju, ki se je na to vršilo, je imelo občinstvo priliko, videti sicer zagoarele obraze naših vojakov, a čvrste, gibke postave, iz kojih oči je žarela zavest neustrašene odločnosti. Občinstvo je dobilo potem mali prigrizek, s pristno narodno razkuhano pšenico v medu. Razen slavnostnega obeda, h kateremu so bili povabljeni zastopniki oblastev, je bila zamišljena popoldne ljudska veselica, zvečer pa se je vršila v Društvenem domu obča zabava s plesom. Udeležba širšega občinstva je bila bolj mala, ker ni bilo dovolj obveščeno, samo pa ne ve, da je ob slavi vsak dobro došel. Pri nedeljski slavi smo se iznovali prepričali o demokratičnosti naše vojske. Poveljnik se izljubi ne samo z duhovnikom, nego tudi s prostim vojakom. Ko goste svoje goste, ne smatra častnik pod svojo častjo, da osebno postreže gostu, ki naj bo kdorkoli. Pravilno je povdarjal zastopnik deželne vlade, da mora biti naša vojska v pravem smislu ljudska, saj izhaja iz naroda in dela za narod. Medsebojno spoznanje in občevarje pa utrdi vezi med posameznimi družabnimi in narodnimi sloji. Katoliški duhovnik je opravil mašo pravoslavni izvršil obrede, običajne pri slavi, v cerkvenoslovenskem jeziku; naš duhovnik je v srbskem jeziku napil vladarju in ujedinjeni kraljevini, srbski svečano potrdil, da mu je brat mio, pa koje vere bio. Kakor se Drava, Sava in Morava zlivajo v mogočno Donavo, tako se naj zlije tudi naš troimenski narod, ki prebiva v njih porečju, v edino, močno kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Konec šolskega leta na srednjih šolah. Poučevanje in izpraševanje se mora vršiti do vštete dne 27. junija. Sklep dne 28. junija z vidovdansko slavnostjo. Klasifikacijske in sklepne konference od 30. junija do 3. julija. Izpričevala se pošljejo po pošti. Glavne počitnice trajajo do vštete dne 10. septembra. Z dnem 11. septembrom (letos z dnem

12. septembrom, ker je 11. september nedelja) se prične vpisovanje učencev za novo šolsko leto. Vsi izpiti se morajo končati pred 14. septembrom. Dne 14. septembra otvoritvena sv. maša, dne 15. septembra začetek pouka v polnem obsegu. — Iste počitnice veljajo tudi za ljudske šole v mestih, kjer so srednje šole ali učiteljsišča.

Naše gledališke predstave so v zadnjem času zelo slabo obiskane. Oni činitelji, ki so si toliko prizadevali, da zasigurajo Ptuj redno gostovanje mariborskega narodnega gledališča, doživljajo zopet razočaranje, katero ne vliiva poguma za nadaljna pospeševanja kulturnih naprav v Ptuj. Ne zdi se nam prav, da ne posečajo predstav ravno tisti krogi, ki bi bili vsled gmotnega položaja v prvi vrsti poklicani, da podpirajo kulturna stremjenja zlasti tudi gojitev naše narodne umetnosti. Zakaj se izogibljuje gledaliških predstav naši obrtniki in trgovci? Ako je šlo prej kedaj za nemške prireditve ter jih je bilo treba podpreti z gmotnimi žrtvami, so bili vsi na svojem mestu. In danes? Ali res ne zmoremo toliko ambicije, da bi obiskovali naše gledališče ter tako, če že ne doprinašali žrtev, vsaj zavživali ponujeno nam duševno hrano? Gledališče je kulturno torišče ter važno učno in vzgojevalno sredstvo zlasti za one sloje, katerim njih praktičen poklic in manuelno delo ne dopušča časa in prilike za nadaljnje izobraževanje. Ravno današnji čas daje dnevno dokaze posurovelosti in propadanja plemenitosti. Ni ga primernejšega protisredstva nego dobre gledališke predstave, ki so privlačne že zgolj vsled vžitka, poleg tega pa ne ostanejo brez globjih učinkov na srce in dušo gledalca. Zato ni poklicana le inteligenca, uradništvo, da poseča naše gledališče temveč tudi drugi stanovi, poleg obrtnika tudi delavstvo in zlasti obrtniški in delavski naraščaj. Iz tega razloga so se postavile relativno nizke cene ter se iz državnih in nabranih sredstev doplačuje k sleherni predstavi, da je vsakomur poset gledališča omogočen. Na nas je torej ležeče, ako si hočemo ohraniti tudi za bodoče naše gledališče!

Prihodnja gledališka predstava, v ponedeljek dne 13. junija z vzprizoritvijo „Revolucijske svatbe“ se vrši le pogojno, ako pokaže že predprodaja, da bo obisk zadovoljiv. Naj nikdo ne zamudi te krasne predstave!

Komite mladinskega pomladanskega izleta glasbene šole v Ptuj priredi dne 12. junija t. l. ob 15. uri (3. uri pop.) peš izlet iz Ptuja v Rogoznico (k Bračiču), kjer se bode vršil otroški koncert, deklamacija in igra. Na ta izlet se vabijo vsi prijatelji mladine in se naprošajo za prostovoljne prispevke bodisi v denarju ali naturalijah. Čisti dobiček je namenjen v prid glasbene šole.

Ptujski Sokol vabi vse svoje člane in članice k mnogobrojni udeležbi II. pokrajinskega zleta v Osijek. Vožnja je polovična. Prehrana stane dnevno 10 dinara (40 K). Zletniška legitimacija, ki jo mora imeti vsak izletnik, stane 10 dinara odnosno 40 kron komad in ima sledeče ugodnosti: 1. popust na železnici, 2. pravico na skupnem stanovanju, 3. pravico za skupno prehrano in 4. brezplačen vstop na vežbališče in na vse druge prireditve ter zabave. Legitimacija se naroči in plača naprej. Ker mora društvo najkasneje do 15. junija javiti udeležnike izletski pisarni v Osijek, se prosi, da se isti do najkasneje 11. junija javijo pri bratu tajniku Dragotinu Zupančiču. V soboto, 11. junija so poslovne ure od pol 17. do 18. ure v društveni sobi Narodni dom I. nadstropje. Odbor.

Slovensko pevsko društvo v Ptuj priredi dne 11. junija 1921 ob 20. uri pod vodstvom pevovodje g. Ferdo Frasa v Društvenem domu koncert s sledečim vspešdom: 1. Dr. Anton Schwab, Zlata kanglica. (Beseda kanglica Oton Zupančič), velik mešani zbor s klavirjem in harmonijem. 2. Emil Adamič, Franica, moški zbor. 3. Zorko Prelovec, Dekletova pesem. Oktet. Odmor. 4. Križovski, Utopljenka, moški zbor. 5. a) A. Lajovic, Kiša, b) O. Dev, Pojdem v rute. Mešani